

Emigració de la Conca de Barberà a Manresa després de la fil·loxera (1910)

RESUM

Estudi de l'emigració de la Conca de Barberà a Manresa entre final del segle XIX i inici del XX a través del padró d'habitants de 1910, s'analitza l'origen geogràfic, gènere i professions. En l'apèndix documental s'adjunten els noms i cognoms, any de naixement i d'arribada i d'altres de complementàries.

RESUMEN

Estudio de la emigración desde la Conca de Barberà a Manresa entre finales del siglo XIX e inicio del XX a través del padrón de habitantes de 1910, se analiza el origen geográfico, género y profesiones. En el apéndice documental se incluyen los nombres y apellidos, el año de nacimiento y llegada y otros datos complementarios.

ABSTRACT

Study of emigration from the Conca de Barbera Manresa in the late nineteenth and early twentieth centuries through the population census of 1910, analyzed the geographic origin, gender and professions. In the documentary appendix accompanying the full name, year of birth and arrival and other complementary.

.....

Marta González Esquerdo (Barcelona, 1962) llicenciada en Geografia i Història, amb l'especialitat d'Antropologia (UB), Postgrau d'Antropologia Aplicada al Benestar Social (UAB) i Postgrau de Gestió i Tractament Digital de Documents Històrics (ESAGED, UAB). Coautora de *Les receptes d'un confiter de Manresa del segle XIX*, (1994) i a nivell individual de: *I a la tarda, a cosir. La veu de les àvies* (2007), *Memòria de les dones de les colònies de Cardona* (2010), *Històries de vida. Abans ens coneixíem tots. Records de Sant Fruitós de Bages* (2014) i l'article «Recuperació del passat de les colònies mineres de Cardona» a la revista *Etnologia*, núm. 37 (2010) p.145-148. Des del 1993 fins al 2006, ha estat responsable de la secretaria del Centre d'Estudis del Bages.

Emigració de la Conca de Barberà a Manresa després de la fil·loxera (1910)

Marta González Esquerdo.

*mge240@yahoo.es

Paraules clau: emigració, fil·loxera, Conca de Barberà, Bages

Sabem que la fil·loxera arribà a la Conca de Barberà a finals del segle XIX, provocant una forta crisi social i econòmica, generant un empobriment de la població que es veié obligada, en molts casos, a abandonar els llocs d'origen per establir-se a les ciutats, principalment del Camp de Tarragona i de la demarcació de Barcelona.

Manresa ofería una panoràmica industrial centrada en el sector tèxtil que possibilitava la incorporació d'altres professions.

A més a més, el Bages era una de les principals productores de vi de Catalunya. Segons Llorenç Ferrer, en aquesta comarca hi havia 27.714 hectàrees de conreu de vinya que produïen 462.400 Hl. donant-se la circumstància que en aquest indret la fil·loxera no hi és present en general a partir de l'any 1892, fent-se expansiva en la seva totalitat tres anys després, tot i que amb efectes desiguals.

Cal tenir present la diversificació de productes agraris al marge de la vitivinicultura que ajudà a aminorar la crisi. D'aquesta faisó, Manresa esdevenia una opció com a destinació de treball.

Per dur a terme l'estudi ens hem basat en el padró de població de l'any 1910, conservat a l'Arxiu Comarcal del Bages, aquesta font aporta les dades següents: nom i cognoms, relació amb el grup familiar, edat, naturalesa, estat civil, professió, anys de residència, carrer i número, i escolarització.

Posem de relleu la dificultat de la lectura de la caligrafia, la qual cosa ens pot induir a algun tipus d'error, sobretot en la grafia dels cognoms, també, en ocasions manquen algunes dades del padró.

Durant la primera part del segle XX, Manresa experimentà un notable creixement demogràfic, i passà dels 23.252 habitants el 1900 als 40.452 l'any 1950, amb un increment del 74%. Aquesta evolució no fou uniforme i es manifesten diferents etapes d'evolució urbana i poblacional. L'any 1910, la ciutat assoleix el mínim de població de tot el segle, i no serà fins a l'inici dels anys vint que es recuperaria. Com assenyala el Dr. Josep Oliveres, la pèrdua de les colònies d'ultramar, l'encariment del preu del cotó i l'arribada de la fil·loxera foren factors negatius per a la ciutat, arribant al tancament d'algunes fàbriques i a la reducció de jornades de treball.

Origen de la població de Manresa (1910)

Nascuts a Manresa	12.996	58,98
Nascuts a la resta del Bages	3.034	13,77
Nascuts a la resta de Catalunya	4.928	22,36
Nascuts a la resta de l'Estat	767	3,48
Nascuts a l'estranger	49	0,22
No consta l'origen	262	1,19
Total	22.036	100,00

Font: Francesc Comas Closas «La població de Manresa» - *Història de Manresa 1900-1950*. Vol. I

Segons Francesc Comas, les comarques que aporten més immigrants són les de l'Alt Urgell, Osona, el Berguedà, el Pallars Sobirà, el Solsonès, l'Anoia i les Garrigues, la majoria de predomini agrari.

Immigrants procedents de les comarques de la demarcació de Tarragona

COMARCA	POBLACIÓ	HOMES	DONES	TOTAL
Alt Camp	Figuerola	1	2	3
Alt Camp	El Pla de Santa Maria		1	1
Alt Camp	Valls	3	7	10
Alt Camp	Vila-rodona		1	1
Baix Camp	Alforja		1	1
Baix Camp	Botarell	1		1
Baix Camp	Cambrils		1	1
Baix Camp	Reus	18	17	35
Baix Camp	La Selva del Camp		1	1
Baix Ebre	Benifallet		1	1
Baix Ebre	Tortosa	1	2	3
Baix Ebre	Xerta	3		3
Baix Penedès	El Vendrell	1		1
Montsià	Amposta	1		1
Montsià	Mas de Barberans	1		1
Montsià	Ulldecona		1	1
Priorat	Falset	1	3	4
Priorat	La Figuera	1		1
Priorat	La Bisbal de Falset		1	1
Ribera d'Ebre	Ascó	1	5	6

Ribera d'Ebre	La Palma d'Ebre	1	1	2
Ribera d'Ebre	Móra d'Ebre	2	1	3
Ribera d'Ebre	Ribarroja d'Ebre		1	1
Tarragonès	El Morell		1	1
Tarragonès	Tarragona	17	20	37
Terra Alta	Batea	1	2	3
Terra Alta	Horta de Sant Joan		1	1
Terra Alta	El Pinell de Brai	1	1	2

Hem trobat un total de 227 immigrants procedents de les comarques tarragonines, que representarien un 1,03% de la població de Manresa; d'aquests, 73 eren de la Conca de Barberà, dels quals el 0,34% era procedent de la mateixa població.

Hi ha un seguit de poblacions de les comarques tarragonines que no han estat incloses per manca de dades concloents en el padró consultat.

Del total d'immigrants de la demarcació (exceptuant els de la Conca de Barberà) 55 eren homes i 72 dones. La població activa que arribà a Manresa es dedicava majorment al sector secundari. A continuació relacionem la distribució professional dels immigrants de la província de Tarragona, sense la Conca de Barberà:

<i>Sector primari</i>		<i>Sector secundari</i>		<i>Sector terciari</i>	
Jornaler	9	Espardenyer	1	Asilat	3
Pagès	5	Aprenent	3	Actuari	1
		Picapedrer	1	Traginer	1
		Fuster	1	Carreter	1
		Serraller	2	Dependent	1
		Escultor	1	Empleat	1
		Fonedor	2	Escrivent	1
		Llaurer	2	Guàrdia Civil	2
		Obrer	3	Militars	2
		Paleta	3	Notari	2
		Fomer	2	Religiós/a	8
		Pastisser	1	Minyona	1
		Pentinadora	1		
		Peó	3		
		Teixidor	2		
		Topògraf	1		
		Sabater	1		

Origen dels immigrants de la Conca de Barberà a Manresa (1910)

<i>Població</i>	<i>Home</i>	<i>Dona</i>	<i>Total</i>
Biure	1	-	1
Guialmons	-	1	1
La Sala de Comalats	-	1	1
Les Piles	-	1	1
L'Espluga de Fraancolí	3	2	5
Llorac	1	-	1
Montblanc	18	21	39
Rocafort de Queralt	2	-	2
Rojals	1	-	1
Santa Coloma de Queralt	6	10	16
Santa Perpètua de Gaià	1	-	1
Savallà del Comtat	-	1	1
Vallfogona de Riucorb	-	1	1
Vilanova de Prades	-	1	1
Vilaverd	1	-	1
Vimbodí	-	1	1
<i>Total</i>	<i>34</i>	<i>40</i>	<i>74</i>

Respecte a l'estat civil hi ha un predomini de dones casades, tretze de les quals ho varen fer amb homes d'una altra comarca, i d'aquestes tres ho fan amb manresans. Sobre els homes, segueixen la mateixa tendència de casar-se amb forasteres (quatre es mulleren amb manresanes). Pel que fa a la viduïtat, trobem vuit vídues conquenques i un vidu.

Sobre l'origen demogràfic predominen els procedents de poblacions més grans, destacant Montblanc i Santa Coloma de Queralt.

L'edat dels immigrants en el moment d'establir-se a Manresa se situa majoritàriament entre els vint-i-cinc i els quaranta-cinc anys. Algunes persones de més edat vénen acompanyades pels fills.

Sobre els oficis dels conquenques, destaquen els obrers i els pagesos. En el cas de les dones, la font que utilitzem no especifica l'ofici, tan sols fa esment «*su sexo*», exceptuant una monja, la majordoma d'un sacerdot i una teixidora. Francesc Comes fa referència a l'ocultació del treball femení en la documentació.

Resulta significativa la proporció de persones alfabetitzades que supera als analfabets, mentre que també en aquest aspecte educatiu, l'assistència a l'escola es decanta a favor dels nens.

Oficis dels emigrants conquencs a Manresa (1910)

<i>Sector primari</i>		<i>Sector secundari</i>		<i>Sector terciari</i>	
Jornaler	4	Espardenyer	1	Barber	2
Pagès	7	Fuster	1	Dependent comerç	1
		Modista	1	Empleat	1
		Obrer	6	Religiosa	1
		Peó	1	Minyona	1
		Teixidor	2		
		Drapaire	1		
		Sabater	1		

Apèndix documental**Immigrants de la Conca de Barberà a Manresa segons el padró d'habitants de 1910***Montblanc*

Dolors Roselló Boada, s., n. 1885, ar. 1905. És filla d'una dona vídua de Montagut.

Antònia Roselló Boada, s, n. 1898, ar. 1905. Germana de l'anterior.

Anna Roselló Boada, s, n. 1887, ar. 1905. Germana de l'anterior

Josep Roselló Boada, s, n. 1888, ar. 1905. Germà de les anteriors. Jornaler

Joan Montalà, c., n.1883. ar. 1906. Peó. La seva esposa era de Manresa.

Teresa Alfonso Palau, c. n. 1876, ar. 1899. Casada amb un fuster d'Igualada. Convivia amb la seva mare, originària de Montblanc, i té un fill nascut a Manresa.

Teresa Palau Roselló, v., n. 1855, ar. 1899. Mare de l'anterior.

Carme Montalà Domènec, v., ar. 1895. Els seus pares són de Montblanc i Tarragona.

Roc Montalà Solanes, c., n. 1859, ar. 1895. Pagès. Pare de l'anterior i té una segona filla nascuda a Manresa.

Carme Conangla Fontanilles, s., n. 1878, ar. 1902. Religiosa. Convivia en el convent de Sant Francesc en una comunitat de setanta religioses.

Isidre Barril Tàssies, c., n. 1884, ar. 1896. Barber. La seva dona era de Calaf.

Francesca Torruella Oliver, c., n. 1889, ar. 1902. El seu marit era manresà.

Maria Montalà, c., n. 1875, ar. 1890. Casada amb un empleat de Montblanc.

Josep Folch, c., n. 1869, ar. 1890. Marit de l'anterior.

Josep Torruella, c., 1857, ar. 1902. Jornaler.

Maria Olivé, c., n. 1876, ar. 1902. Muller de l'anterior. Tenia dues filles, Carme i Nativitat, nascudes a Montblanc.

Sebastià Sabaté Padró, c., n. 1883, ar. 1901. Obrer. Casat en segones núpcies.

Sebastià Sabaté Pàmies, s., Obrer. Fill de l'anterior.

Maria Folch Sales, c., esposa del primer.

Joan Canela Guillem, c., n. 1866, ar. 1909. Obrer
 Maria Solé Bonet, c., n. 1868, ar. 1909. Muller de l'anterior. Tenien cinc fills nascuts a Montblanc (Manela, Josep, Salvador, Mateu i Joan).
 Teresa Porta Rialt, v., n. 1874, ar. 1904. Convivia amb quatre fills nascuts a Montblanc (Macià, Àngela, Josep, i Joan Torres Porta).
 Coloma Tosas Serret, v., ar. 1896. Convivia amb tres fills montblanquins (Providència, Coloma i Josep Barril Toses).
 Teresa Batlle Balcells, c., n. 1860, ar. 1896. El seu marit era un peó de la Farga de Moles (Alt Urgell).
 Total 17 homes i 19 dones.

Santa Coloma de Queralt

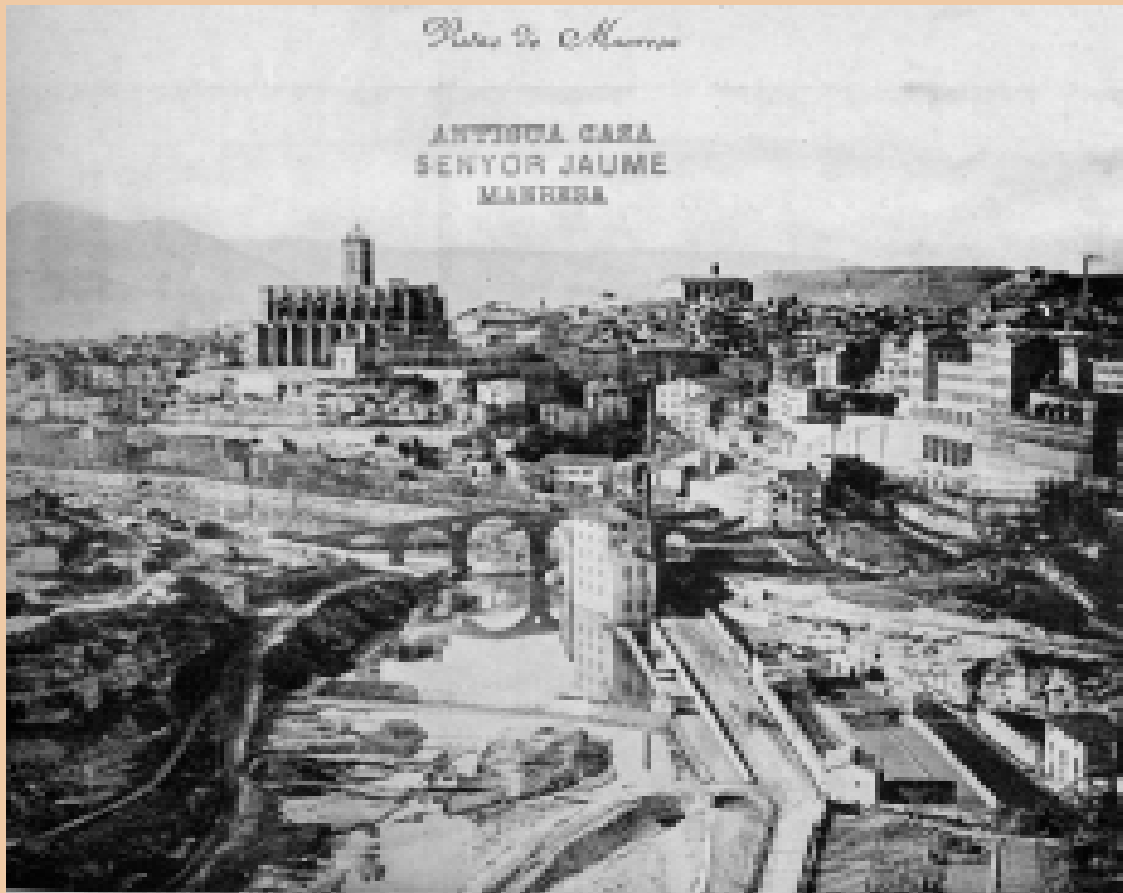
Francesc Riba Segura, c., n. 1861, ar. 1900. Drapaire. La seva dona era de Barcelona.
 Isabel Soler Balaguer, c., n. 1846, ar. 1868. El marit era natural de Cervera.
 Emília Claramunt Rodoreda, c., n. 1884, ar. 1907. Casada amb un manresà. Convivia amb els sogres.
 Francesc Rovira Roselló, c., n. 1864, ar. 1890. Obrer. La seva esposa era de Sant Martí.
 Josep Aymeric Llobet. 8 anys. El pare era de Llorac i la mare d'un poble de la província de Tarragona.
 Maria Aymerich Llobet. 5 anys. Germana de l'anterior.
 Josep Cuatrecases Llobet, v., n. 1845, ar. 1906. Pagès. El seu fill de Calaf vivia amb ell i la jove.
 Teresa Riquer, c., n. 1868, ar. 1901.
 Antoni Iborra, c., n. 1856, ar. 1901. Pagès. Marit de l'anterior. Primer fill nat a Manresa.
 Maria Padró, v., n. 1830, ar. 1890. Vivia amb la seva filla.
 Coloma Picó Padró, s., n. 1879, ar. 1890. Teixidora.
 Llúcia Iborra Domingo, v., n. 1864, ar. 1905. Dos fills nascuts a Santa Coloma: Antònia Piquer Iborra de 13 anys i Encarnació d'11 anys.
 Francesc Soler Padró, c., n. 1884, ar. 1892. Obrer. La seva dona era de Lleida.
 Maria Soler Padró. En el padró posa que era la seva néta de 2 anys.
 Total 6 homes i 10 dones

Biure de Gaià

Ramon Roset Sendia, c., n. 1831, ar. 1860. Pagès. Casat amb una dona de Manresa.

L'Espluga de Francolí

Francesc Borràs Altarriba, c., n. 1869, ar. 1895. Dependent. Casat amb una dona de Lleida.
 Quitèria Calvet, c., n.1861, ar. 1890. Casada amb un empleat de Ponferrada.
 Ramon Boquer Urat, c., n. 1869, ar. 1886. Sabater. La seva dona era de Berga. Tingueren quatre fills nascuts a Manresa.
 Jaume Ulc Sellares, s., n. 1892, ar. 1909. Pagès. Vivia amb els pares de Manresa i de

Manresa a tombant de segle (1897). Vista general presa des de Sant Pau. (Fototípia Samsot i Missé. Barcelona). Editat a Album Manresa a la vista.

Plana de l'Om, l'any 1901, un dels espais més concorreguts de la ciutat de Manresa. Imatge editada a Album de Manresa. (Imprenta y Librería de Luís Roca).

Guardiola. Els germans grans nascuts a Manresa.

Maria Salomé Vidal Palau, c., n. 1887, ar. 1906. El seu marit era un fonedor de Reus.
Amb fills nascuts a Manresa.

Guialmons

Josepa Posal Pubill, c., n. 1883, ar. 1905. El seu marit era un jornaler de Tàrraga. Els fills eren nascuts a Cervera.

Les Piles de Gaià

Martina Bonet Santacana, c., n. 1885, ar. 1907. El seu home era un carreter de Viló. El primer fill nasqué a Manresa.

Santa Perpètua de Gaià

Josep Felip Penes, c., n. 1880, ar. 1908. Pagès. La seva dona era de Manresa.

La Sala de Comalats

Teresa Figuerola Garriga, c., n. 1882, El seu home era un jornaler de Vic.

Rocafort de Queralt

Domènec Andreu Gual, c., n. 1860, ar. 1872. Fuster. La seva dona era de Sant Feliu de Llobregat. Fills nascuts a Manresa.

Ramon Andreu Gual, c., n. 1864, ar. 1872. Barber. La seva dona era de Manresa, on també nasqueren els fills.

Rojals

Joan Vilalta Miró, c., n. 1864, ar. 1903. Jornaler. La seva dona era de Manresa.

Vimbodí

Antònia Sinca Fabrém c., n. 1885, ar. 1906. El seu marit era cisteller i natural de Cullera.
Fill de Manresa.

Solivella

Rosa Querol Bonell, c., n. 1871, ar. 1886. Casada amb un empleat de Manresa.

Vallfogona de Riucorb

Engràcia Andreu Gual, c., n. 1872, ar. 1872. El seu marit era carreter. Nascut a Cardona.
Germana dels anteriors de Rocafort de Queralt.

Vilanova de Prades

Francesca Tanya Gil, v. n. 1869, ar. 1907.

Llorac

Magí Aymeric Parches, c., n. 1876, ar. 1906. Espardenyer. La seva dona era de Tarragona.
Pare dels anteriors de Santa Coloma de Queralt.

Vilaverd

Joan Òdena, c. n. 1860, ar. no consta. Obrer. Dona i fills de Manresa.

Savallà del Comtat

Rosa Altimis Miguel, s., n. 1875, ar. 1908. Minyona. Treballava per un sacerdot.

Abreviatures:

ar: any d'arribada

n.: nascut/a

c.: casat/da

s.: solter/a

v.: vidu/a

Nota de l'autora:

A causa de la grafia del document i la interpretació dels cognoms per part de l'escrivent és possible que hi hagi alguna mala transcripció d'aquests.

Bibliografia

Comes i Closas, Francesc. «La població de Manresa» (capítol IV del primer volum de la *Història de la ciutat de Manresa, 1900-1950*. Manresa 1991.

Oliveras i Samitier, Josep. Els trenta primers anys del segle XX. Continuïtat i canvi. Primer volum de la *Història del Bages*.

Oliveras i Samitier, Josep. La consolidació de la ciutat industrial.

Grau i Pujol, Josep M.T.; Puig i Tàrrach, Roser. «L'atracció de la capital provincial. Emigrants de la Conca de Barberà a Tarragona després de la fil·loxera». *Aplec de Treballs* (Montblanc, 21. (2003)

Canela Rosa; Iolanda Vivancos; Maribel Serra; Manel Martínez. «El creixement i davallament dels conreus de la vinya del 1850 al 1900, al terme de Montblanc, a través de les construccions agràries de pedra seca». *Actes del Congrés de la Vinya*. Manresa 2003.

Ferrer i Alós, Llorenç; Alvarez i Arròiz, Carme; Sanmartí i Roset, Carme; Güell i Sabata, Àngela. *Vinya, fil·loxera, propietat i demografia a la Catalunya Central*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 1992.